

– страны, испытывающие дефицит мясомолочной продукции и применяющие в отношении государств – членов ЕАЭС не менее преференциальный режим доступа на рынок, чем для основных поставщиков (Алжир, Сингапур).

В целом реализация разработанных направлений в разрезе отдельных видов сельскохозяйственной продукции и продовольствия будет способствовать созданию рыночной системы сбыта, основывающейся на свободном движении товаров, конкуренции и механизме ценообразования. Фактором и условием её совершенствования является механизм формирования эффективной маркетинговой политики аграрных предприятий на внутреннем и внешнем рынках, обеспечивающий создание конкурентной среды.

Список использованных источников

1. Аникин Б. Маркетинговые и логистические задачи, решаемые инновационными моделями бизнеса. *Маркетинг*. 2004. № 6(79). С. 81–91.
2. Киреенко Н. В. Система сбыта продукции АПК на основе маркетингового подхода: теория, методология, практика: в 2-х ч. / Н. В. Киреенко; под ред. В.Г. Гусакова. Минск : Ин-т систем. исслед. в АПК НАН Беларуси, 2015. Ч. 1. 267 с. Ч. 2. – 173 с.
3. Киреенко Н. В. Модели развития аграрного бизнеса в международной практике. *Вес. Нац. акад. наук Беларуси. Сер. аграр. наук*. 2021. Т. 59, №1. С. 23–42.
4. Назаренко В. И. Рынок продовольствия на Западе. М. : Ин-т Европы РАН: Русский сувенир, 2008. 296 с.
5. Научные основы развития инфраструктуры товаропроводящей сети агропродовольственного рынка / А.–Н. Д. Магомедов, Н. С. Демьянов, К. В. Колончин и [и др.]. М. : Изд-во ИП Насирддинова В. В., 2012. – 147 с.
6. Фетюхина, О. Анализ маркетинговых подсистем на рынках продовольственных товаров. *Маркетинг*. 2007. № 3(94). С. 39–47.

Коваленко Н. В., кандидат наук з державного управління, доцент,
*Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України, Україна*

ОСНОВНІ ІДЕЇ КОНЦЕПЦІЇ «SUSTAINABLE DEVELOPMENT» ЯК КОНТЕКСТ В ДОСЛІДЖЕННІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Декілька десятиліть пройшло з часів актуалізації принципово важливих питань про загальні принципи, цілі, завдання та результативні моделі сталого (збалансованого) розвитку, що трактується як розвиток, за якого нинішні покоління громадян задовольняють свої потреби, але при цьому не ставлячи під загрозу можливість задовольняти потреби майбутніх поколінь. Разом з тим,

наука управління державою (публічного управління) ще й сьогодні може запропонувати лише більш-менш прийнятні обґрунтування, а не логічно вибудовану загальну теорію сталого (збалансованого, самопідтримуючого) соціально-економічного розвитку суспільства [1]. Можливо найбільшої довіри щодо зазначеного викликає фундаментальне, комплексне дослідження сталого, довгострокового та інтенсивного соціально-економічного розвитку суспільства, результати якого викладено у доповіді про стратегію сталого зростання і всебічний розвиток Міжнародного банку реконструкції та розвитку [11]. Саме ця наукова праця дає змогу з'ясувати та виокремити основні теоретичні здобутки й сучасні методологічні підходи до аналізу можливостей сталого регіонального розвитку.

Поняття «самопідтримуючий» (збалансований) розвиток містить вказівку на внутрішню стійкість системи «суспільство – природа», на її здатність до самоорганізації, а також на здійснення певних якісних внутрішніх змін, спрямованих на забезпечення тривалого існування та внутрішньої рівноваги. Згідно з таким розумінням, термін «самопідтримуючий» можна вважати наближеним до терміна «збалансований» [3].

Проте, забезпечення сталого (збалансованого) розвитку зазначеної системи є надзвичайно складним завданням, що вимагає системного підходу, тобто до механізмів «самоорганізації» слід додати й один із найважливіших елементів системи – публічно-управлінський. Відтак, у цьому контексті важко переоцінити роль публічного управління – від формування його принципів, цілей та завдань до прийняття науково обґрунтованих конкретних управлінських рішень щодо їх реалізації. В даному разі публічне управління можна визначити як цілеспрямований вплив на соціально-економічні та екологічні процеси, що охоплює раціонально осмислені дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та неурядових суб'єктів, таких як громадянське суспільство, співтовариство вчених, а також бізнес, приватні організації [13].

Окрім того, для впровадження принципів сталого (збалансованого) розвитку критичним є не тільки міжнародний чи національний, а й регіональний та місцевий рівні публічного управління, забезпечення соціальних технологій чи механізмів щодо об'єднання їхніх зусиль, оскільки в умовах глобалізації гармонізоване публічне управління на всіх територіальних рівнях є необхідною умовою досягнення цілей і завдань сталого розвитку [5].

Теоретичними витоками концепції «*sustainable development*» певною мірою, на наш погляд, можна вважати наукові ідеї видатного українського вченого В. Вернадського, зокрема його *вчення про ноосферу*. Людський розум, наукова думка й людська діяльність стають визначальними чинниками розвитку людини і суспільства, суттєвою силою, яку за впливом на природу можна порівняти з потужними геобіохімічними процесами. Перемога «колективного людського розуму» має забезпечити збалансований розвиток людини як особистості, людської спільноти й навколишнього природного середовища [там само].

Методологічне оформлення концепції «*sustainable development*» відбувається поступово й паралельно із якісними трансформаційними економічними змінами в західноєвропейських країнах протягом першої чверті післявоєнного ХХ ст., а прискорюючим, активізуючим чинником стають відомі «Доповіді», запропоновані Римським клубом [1; 3].

Римський клуб як міжнародну неурядову організацію було створено, як відомо, у 1968 р. Головною метою його діяльності стало дослідження розвитку людства в епоху науково-технічної революції. До членів клубу належали відомі вчені, суспільні діячі та бізнесмени багатьох країн світу, загальною кількістю близько ста осіб. Безпосередніми результатами діяльності Клубу, окрім заохочування проведення дослідницьких проєктів, стала публікація так званих доповідей Римському клубу, які привернули увагу світової спільноти до глобальних проблем та ще й сьогодні спричиняють гостру полеміку [там само].

Започаткував роботу Клубу своєю доповіддю професор Массачусетського технологічного інституту ДжейФоррестеро (його книгу «Світова динаміка» опубліковано в 1970 р.). Розрахунки вченого доводили: якщо світ і надалі буде рухатися шляхом ресурсоемного зростання в умовах демографічного буму, то це неминуче призведе до нестачі природних ресурсів та продовольства одночасно з катастрофічним забрудненням навколишнього середовища [9].

Доповідь Дж. Форрестера вразила членів Клубу обґрунтуванням та висновками, тому вони доручили групі вчених під керівництвом Д. Медоуза продовжити дослідження. Його результати було оприлюднено у всесвітньо відомій праці під назвою «Межі зростання» [6].

Під егідою Римського клубу було проведено низку наукових досліджень з проблематики сталого розвитку: 1974 р. – «Людство у поворотному пункті», 1988 р. – «За межами зростання», 2004 р. – «Межі зростання. 30 років потому» [7].

Головним втілювачем теоретичних напрацювань учених із різних країн світу стосовно концепції «*sustainable development*» стала Організація Об'єднаних Націй. Зокрема, ще до відомої доповіді Римському клубу ООН прийняла конвенції про відкрите море (1958 р.), про рибальство та охорону живих ресурсів відкритого моря (1958 р.), про територіальне море та прилеглу зону (1958 р.), про континентальний шельф (1958 р.); резолюцію «Економічний розвиток і охорона природи» (1962 р.); програму «Людина і біосфера» (1970 р.).

Багато важливих документів, присвячених глобальним проблемам розвитку людської цивілізації, що стали значним внеском у становлення й поширення концепції «*sustainable development*», прийнято ООН пізніше. Це Стокгольмська декларація з навколишнього середовища (1972 р.), програма з навколишнього середовища – UNEP (1972 р.); конвенція про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище (1977 р.); Всесвітні стратегії охорони природи (1980 р., 1991 р.); декларація «Порядок денний на ХХІ століття» (1992 р., 2002 р.); Стамбульська декларація щодо населених пунктів і Порядок денний ХАБІТАТ (1996 р.); Декларація тисячоліття (2000 р.) тощо [1; 2; 8].

Результатом роботи численних конференцій та самітів ООН стали рекомендації для країн, регіонів, населених пунктів світу, які мають враховуватися під час розроблення власних стратегій розвитку, зокрема, щодо загальних принципів та цілей сталого розвитку [1]. Найважливішими рекомендаціями можна вважати такі:

– «*sustainable development*» – це такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління та не ставить під загрозу можливість для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби (конференція ООН у Ріо-де-Жанейро (Бразилія) 1992 р.);

– стабільність, збалансованість, урівноваженість, сталість розвитку обумовлена умінням жити за принципами справедливості в межах наявних екологічних можливостей (Рада Землі – спеціальний орган, створений для реалізації рішень Конференції ООН у Ріо-де-Жанейро 1992 р.);

– метою «*sustainable development*» є досягнення балансу між задоволенням суспільних потреб сучасності та захистом інтересів майбутніх поколінь (Комісія ООН зі сталого розвитку);

– «*sustainable development*» – це ефективне управління сукупним капіталом суспільної цілісності задля задоволення зростаючих людських потреб (Світовий банк) [12];

– «*sustainable development*» «сталий розвиток» стосується проблеми забезпечення єдності навколишнього середовища, економічної ефективності й благополуччя народів (Міжнародний інститут сталого розвитку (Канада)) [1; 2; 8].

Ці положення відображені в наукових публікаціях окремих фахівців, які пропонують власне розуміння «сталого розвитку», де «сталий розвиток» розглядається, *по-перше*, як гармонізація трьох структурних підсистем цивілізованого світу – соціуму, економіки та навколишнього середовища; *по-друге*, як здатність системи витримувати зміни, спричинені зовнішніми і внутрішніми впливами в економічних та екологічних підсистемах, а також здатність зберігати їхню динамічну рівновагу; *по-третє*, як суспільний розвиток, за якого не руйнується його природна основа, створені умови життя не призводять до деградації людини, соціально-деструктивні процеси не досягають масштабів, що загрожують безпеці суспільства; *по-четверте*, як стійкий розвиток поселень і територій у процесі містобудівної діяльності, де реалізується мета щодо забезпечення сприятливих умов для проживання населення, зокрема обмеження небезпечного впливу господарської чи іншої діяльності на оточуюче природне середовище і його раціональне використання в інтересах сучасного й майбутнього поколінь; *по-п'яте*, як збалансованість соціально-економічного й екологічного розвитку, що ґрунтується на різних модифікаціях рівноваги, насамперед між антропогенним і техногенним навантаженням на середовище та його здатністю до самовідновлення; нарешті, як гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес усієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), окремо взятих країн за науково обґрунтованими планами, тобто шляхом керованого розвитку [1; 4].

Як висновок, сучасне розуміння «*sustainable development*» базується на ідеї, що якість і безпечність людського життя та соціально-економічний стан суспільства перебувають під впливом сукупності, нерозривної єдності економічних, соціальних і екологічних чинників. Відтак, людство має орієнтуватись на застосування енергозберігаючих та природоохоронних механізмів публічного управління, створення екологічно безпечної продукції, технологій безвідходного виробництва, збереження непорушності природно-біологічних систем, підтримання територіально-культурного плюралізму і т. ін. Саме на цьому акцентує увагу Комісія зі сталого розвитку ООН при формулюванні загальної концепції «*sustainable development*» [10].

Окрім того, якщо поняття «сталий розвиток» іще й сьогодні уточнюється, на що звертає увагу значна частина науковців, то окремі загальні принципи «*sustainable development*» вже знайшли певне осмислення. Вони проаналізовані й витлумачені як в окремих наукових публікаціях, так і в офіційних документах (Постанова Верховної Ради України від 24.12.1999 р. № 1359-XIV; Постанови Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. № 1001 та від 26.04.2003 р. № 634; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р. № 880-р та ін.). Це дозволяє згрупувати та запропонувати як базові такі принципи «сталого розвитку»:

- самодостатність в реалізації сталого (збалансованого) розвитку та публічного управління;

- самозабезпеченість й самовідтворюваність процесів «*sustainable development*» та «*public management and administration*» як діяльності, пов'язаної з вирішенням стратегічних завдань органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з урахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, а також тенденцій розвитку в сучасному конкурентному середовищі, що стосується певної галузі суспільного виробництва та держави загалом;

- збалансованість, самопідтримання соціально-економічного розвитку суспільства;

- саморозвиток соціальних систем у своїй окремішності (регіон, держава тощо).

Список використаних джерел

1. Бабаєв В. М., Волик С. В. Міжнародні спортивні змагання: механізми державного впливу на регіональний розвиток : монографія / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. 213 с.

2. Борщук Є. М. Основи теорії сталого розвитку еколого-економічних систем : монографія. Львів : Растр-7, 2007. 435 с.

3. Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : [навч. посіб.]. Херсон : Грінь Д. С., 2015. 264 с.

4. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при

Президентів України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Київ: НАДУ, 2011.

5. Корженко В. В., Коваленко Н. В. Теорія та історія філософії публічного управління. *Філософія публічного управління*: кол. монографія / В. П. Солових та ін.; наук. ред. В. П. Солових. Київ: НАДУ, 2020. С. 11–52.

6. Медоуз Д. Х., Медоуз Д. Л., Рэндерс Й., Беренс В. В. Пределы роста. Доклад по проекту Римского клуба «Сложное положение человечества» / Пер. с англ. М.: МГУ, 1991. 208 с.

7. Медоуз Д. Х., Рэндерс Й., Медоуз Д. Л. Пределы роста. 30 лет спустя / Пер. с англ. Е. С. Оганесян; под ред. Н. П. Тарасовой. М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2012. 358 с.

8. Сталий розвиток суспільства: навч. посібник / А. П. Садовенко, Л. Ц. Масловська, В. І. Середа, Т. І. Тимочко; наук. ред., керівник авт. кол. А. П. Садовенко. 2-ге вид. Київ, 2011. 392 с.

9. Форрестер Джей. Мировая динамика / Пер. с англ. М.: ООО «Изд-во АСТ». СПб: Terra Fantastica, 2003. 379 с.

10. Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies. URL: <http://www.un.org/esa/sustdev/publications/indisd-mg2001.pdf>

11. The Growth Report, Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development Commission on Growth and Development / *The International Bank for Reconstruction and Development*. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6507/449860PUB0Box3101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf?sequence=1>

12. World Bank Open Data: Free and open access to global development data URL: <http://data.worldbank.org/>

13. Zakharina O., Korzhenko V., Kovalenko N., Shashyna M., Tomoshevska A., Mosiichuk I. Analysis of the development of public-private partnership under the conditions of implementation of economic projects. *Revista San Gregorio*. No 42(2020). P. 156–169.

Косухіна К. В., аспірант кафедри політології і філософії,
*Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентів України, Україна*

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ У ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Розвиток громадських ініціатив є важливим і надійним засобом налагодження взаємодії між владою та громадянським суспільством, ціннісним критерієм досягнення згоди та підтримки під час реалізації тих чи інших рішень, координації діяльності тощо. Тому зрозуміло, що розвиток цих зв'язків потребує цілеспрямованої послідовної діяльності державних органів щодо організації інформаційної взаємодії.